

По-друге, відкрита наука вимагає дотримання високих стандартів у сфері освіти та науки. Це сприяє покращенню якості наукових досліджень та їх міжнародної інтеграції.

По-третє, відкрита наука сприяє залученню ширшого кола творчих і професійних фахівців з різних галузей до досліджень та інновацій, що стимулює розвиток прогресивних ідей та високих технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Міжнародна конференція з питань відновлення України (Ukraine Recovery Conference – URC2024). *Ukraine Recovery Conference*. Берлін, 2024. URL: <http://surl.li/tqcfzm>
2. European Innovation Scoreboard 2024 Country Profile Ukraine. *European Commission*. 2024. URL: <http://surl.li/aqmyuw>
3. Високоцитовані публікації українських авторів 2022, Scopus. *Університет «Крок»*. 2023. URL: <https://osvita.ua/vnz/88622/>
4. Зменшення навчального навантаження на викладачів і дебіюрократизація МОН: результати засідання ВРУ. *Міністерство освіти та науки України*. 2024. URL: <http://surl.li/kiyrxi>
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42441>

ІНСТИТУЦІЯ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ У ФРАНКІСТСЬКІЙ ІСПАНІЇ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Іваницька О. П.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: o.ivanytska@donnu.edu.ua

Франсиско Франко Баамонде – фундатор та глава авторитарного режиму в Іспанії з 1939 до 1975 року, тобто майже протягом 40 років, що є рекордом у світовій історії ХХ століття. Він високопрофесійний військовик. У 33-річному віці став генералом, наймолодшим як в іспанській, так і європейських арміях минулого століття. Значущість особистості Франко підтверджується також тим, що режим, створений ним, отримав назву «франкістського» або «франкізму».

Науковий та прикладний інтерес до досліджуваної нами проблематики спричинений зростанням ролі глав сучасних держав у внутрішньодержавних та міжнародних справах, і, головне, іспанським варіантом демократизації, тобто переходом від франкістського авторитарного режиму до повноцінної парламентської демократії, який відбувся мирно, на базі перемовного консенсусу між провідними політичними силами, і який вважається хрестоматійним. Екстраординарну роль у реалізації цього унікального демократичного транзиту відіграла і франкістська політична система, яка під орудою каудильйо за час свого існування здійснила декілька фундаментальних трансформаційних новацій, які і забезпечили особливу іспанську модель транзиту [1, 2, 3].

Наше дослідження потребує невеликого екскурсу у минуле Іспанії. Річ у тім, що комплекс проблем, пов'язаних із необхідністю подолання відсталості Іспанії

від решти європейських країн, став вододілом між двома основними політичними силами іспанського суспільства (так званими «двома Іспаніями»): іспаністи прагнули зберегти національну самобутність і відкидали західноєвропейський шлях розвитку; європейці, навпаки, вважали, що відмова від загальноцивілізаційного шляху законсервує відсталість країни. Відсутність порозуміння між «двома Іспаніями» мало драматичні наслідки для історії країни: вона спричинила військово-монархічну диктатуру Прімо де Рівери 1923–1930 років, Квітневу демократичну революцію 1931 року та ліквідацію монархії, проголошення Другої республіки і перемогу на виборах Народного фронту, а згодом кровопролитну громадянську війну 1936–1939 років та після її завершення майже 40-річний авторитарний франкістський режим [4].

Іспанія з часу проголошення Другої республіки і особливо після перемоги Народного фронту на парламентських виборах у лютому 1936 року не знала спокійних днів. Діяльність Комінтерну та КПП була спрямована на перетворення Квітневої революції в соціалістичну. Страйки та маніфестації, часто під орудою комуністів, заборона опозиції, підпали церков, депортація генералів у віддалені райони (Франко з посади начальника генштабу було відправлено губернатором Канар).

Нарешті вбивство лідера опозиції Кальво Сотело. Рубікон було перейдено. 17 липня 1936 року праві, головно військові, до яких приєдналися монархісти та інші праві, підняли заколот проти республіки. Розпочалася громадянська війна, яка тривала майже чотири роки. Іспанія поділилася на дві частини, в одній із яких діяло республіканське законодавство та Конституція 1931 року, в іншій – повсталі (націоналісти) оголосили будівництво «нової держави» та її юридичне оформлення [3, с. 96–176].

В історії інституювання посади глави держави виділяється два періоди: перший – з часу завершення війни (1939 року) до 1947 року, коли «нова національна держава» уособлювалась виключно в особі глави держави; другий – з 1947 до 1975 року, коли органічні закони встановлювали обмеження влади глави держави і його статус у системі державних органів, механізм передачі влади майбутньому главі держави (королю).

Радикалізація та затягування громадянського конфлікту поставили на порядок денний інституювання та структуризацію «нової держави». 30 вересня 1936 року Хунта Національної оборони, як тимчасовий орган колективного управління у національній зоні, видала декрет № 138, за яким Франко оголошувався главою держави і йому передавалася вся повнота влади. Він також проголошувався генералісимумом національних сухопутних, морських і повітряних військових сил і головнокомандувачем діючої армії. Зауважимо, що в Іспанії звання «генералісимума» було не почесним, а робочим, що відповідало посаді головнокомандувача, «генералу серед генералів». Так, у роки війни було започатковано концентрацію влади у руках Франко [5, р. 15–22, 104–105; 3, с. 121–128].

Юридично термін «глава держави» в політичному лексиконі франкізму отожднювався з терміном «каудильйо». Немає підстав зіставляти його за походженням, природою та суттю з італійським «дуче» чи нацистським «фюрер», хоча Франко і мав необмежену владу. Принцип «каудилізму» є визначальним у державному праві Іспанії і тлумачиться як «природний представник інтересів народу». На думку іспанських дослідників, каудилізм має провіденційне походження і є природною формою управління, з якою згодом повсталася монархія (спочатку виборна, а згодом спадкова). Іспанський науковець Рікардо де ла Сієрва пропонує свою формулу суті каудилізму – як «націоналізовану ідею нації» [6, р. 215–219; 7, р. 17, 119, 120].

Свої повноваження каудильйо посилив законом про главу держави від 8 серпня 1939 року, за яким він отримав право видавати закони й декрети без консультації з урядом, щоправда, за умови, що це диктується «невідкладними міркуваннями» [1, р. 248–249].

Встановлення єдиного військового керівництва логічно вело до політичної уніфікації країни. Генералісимум пояснював цю потребу ще специфікою іспанської ментальності. Іспанці, на його думку, сповідують «дух анархізму, неконструктивну критику, відсутність солідарності між людьми, екстремізм і взаємну ворожість». Декретом № 255 від 19 квітня 1937 року проголошувалось об'єднання всіх політичних сил у «Іспанську традиціоналістську фалангу і ХОНС» (ФЕТ і ХОНС), названу Рухом. Йшлося не про передачу влади новому об'єднанню, а про його підпорядкування державним інтересам. Франко очолив Рух, у статуті якого йшлося, що його керівник перебирає всю повноту абсолютної влади і є відповідальним перед Богом та Історією [5, р. 17–22, 46–47, 72–73; 1, р. 184–185].

У 1947 році Франко ініціював процес, названий «інституціоналізацією» держави, яка реалізувалася за допомогою законів. У «Законі про спадкоємність» Іспанія проголошувалась монархією, а глава держави позбавлявся можливості змінювати чи анулювати закони. Також створювалися два нові органи – Рада королівства та Рада регентства, які передбачали деякі обмеження прерогатив глави держави. Цим законом були чітко розроблені процедури та механізми спадкоємництва посади нового глави держави, тобто короля [5, р. 52–53, 96–99].

Апогеєм еволюції у бік обмеження повноважень кудильйо став Органічний закон держави від 1967 року, який називають конституцією. Франко позбувся посади голови уряду, було чітко визначено його статус як глави держави, юридично передбачено долю Іспанії після Франко [5, р. 23–25, 54].

Незважаючи на певну недемократичність, законодавство франкістської Іспанії, зокрема закони про главу держави, стали юридичною базою передачі влади після смерті Франко королю Хуану Карлосу I та підготували іспанську спільноту до мирного переходу від авторитарного режиму до повноцінної парламентської демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Payne S. G. El Regimen de Franco. 1936–1975. Madrid: Alianza Editorial. 1987. 682 p.
2. El juicio de Historia / L. G. Delgado, J. P. Fusi, E. Malefakis, S. Payne. Franquismo. Madrid: Temas de Hoy. 2000. 295 p.
3. Іваницька О. П. Франко – каудильйо Іспанії: монографія. Чернівці: Книги–XXI, 2006. 432 с.
4. Іваницька О. П. Іспанія у XX–XXI сторіччях: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 600 с.
5. Sabin R. J. M. La Dictadura franquista (1936–1939). Textos y documentos. Madrid: Ediciones Akal, S. A. 1997. 448 p.
6. Pascual M. P. El caudillaje Español. Ensayo de construccion historicoijuridica. Madrid: Temas de Hoy, 1960. 287 p.
7. Vilar S., Cierva R. de la. Pxx y contra Franco. Barcelona: Planeta, 1986. 498 p.

ОГЛЯД РИНКУ ТА РІВНЯ ВПРОВАДЖЕННЯ DEI (РОЗМАЇТТЯ, РІВНІСТЬ ТА ІНКЛЮЗІЯ) В УКРАЇНІ

Нечаєва І. А.^{1*}, Гаврилюк М. А.²

^{1,2}Національний університет «Запорізька політехніка», Запоріжжя (Україна)

*e-mail: irynanechaeva7@gmail.com

В Україні концепція DEI ще не є такою розвиненою та поширеною, як у західних країнах [1], але останніми роками спостерігається поступовий інтерес до цих практик з боку вітчизняних компаній з акцентом на залучення та утримання талантів, підвищення інноваційності та покращення репутації компаній.

Аналізуючи тренди впровадження DEI в Україні, можна зробити такі висновки:

1. Одним із головних аспектів DEI в Україні є гендерна рівність. Багато компаній починають впроваджувати політики та практики, спрямовані на підвищення ролі жінок у керівництві та забезпечення рівних можливостей для обох статей.

2. Питання інклюзивності та різноманітності часто піднімаються у контексті корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Компанії, які прагнуть покращити свій імідж і відповідати міжнародним стандартам, звертають увагу на DEI як на важливий елемент своєї стратегії КСВ.

3. Зростає кількість компаній, які запроваджують політики інклюзії, спрямовані на підтримку різних груп працівників, як-от люди з обмеженими можливостями, представники етнічних меншин, молоді батьки тощо.

Незважаючи на те, що впровадження програм DEI в Україні лише набирає обертів, деякі сектори вже активно працюють над інтеграцією різноманітності та інклюзивності у свою корпоративну культуру (табл. 1).

Таблиця 1. Приклади впровадження програм DEI в Україні

Галузь	Організації	Приклади впровадження
ІТ та технології	GlobalLogic [2], EPAM [3], SoftServe [4], Intellias [5]	ІТ-компанії активно працюють над розвитком різноманітності та інклюзії у своїх командах: впроваджують політики гендерної рівності, надають підтримку батькам, створюють програми для підвищення кваліфікації працівників з різними потребами та сприяють інклюзивності